

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงที่ผ่านมาโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ประชากร และการจ้างงาน จากการพิจารณา เป็นที่คาดหมายได้ว่าในช่วงทศวรรษหน้า ชุมชนเมืองโดยเฉพาะในเขตภาคมหานครจะขยายตัวอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การวางรูปแบบการขยายตัวของชุมชนเมืองอย่างมีแบบแผนและมีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะประเทศไทยกำลังมุ่งสู่ยุคของการพัฒนาอุตสาหกรรมและการพัฒนาเมือง ถ้าปราศจากแบบแผนในการพัฒนาและการใช้ที่ดินที่มีประสิทธิภาพ จะเกิดปัญหาความคับคั่งของการจราจร ปัญหามลภาวะและปัญหาการขยายตัวอย่างไม่มีแบบแผนซึ่งจะนำไปสู่ความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่อาจถึงขั้นเป็นอัมพาต โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลและชุมชนชานเมืองซึ่งกำลังประสบปัญหาในขั้นวิกฤตอยู่ในขณะนี้

เขตชุมชนชานเมืองในบริเวณรอบ ๆ กรุงเทพมหานครกำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว ในปัจจุบันกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีเนื้อที่ครอบคลุมรัศมีประมาณ 30 ถึง 50 กิโลเมตร รอบกรุงเทพมหานคร ชุมชนเมืองภายในรัศมี 30 กิโลเมตรของกรุงเทพมหานคร มีลักษณะเป็นชุมชนเมืองที่หนาแน่นในขณะที่พื้นที่ที่อยู่นอกรัศมี 30 กิโลเมตรยังมีลักษณะเป็นที่ว่างเปล่าและเป็นชนบท ยกเว้นชุมชนที่พัฒนาตามแนวถนนหลวงสายหลักที่ออกจากกรุงเทพมหานคร มีสามสาย คือ สายตะวันออก สายตะวันตก และสายเหนือ ชุมชนเมืองตามแนวถนนเหล่านี้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว แต่ยังคงปราศจากสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสาธารณูปโภคที่จำเป็น ส่งผลให้เขตเหล่านี้ทั้งหมดได้รับความเดือดร้อนจากการขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อพิจารณาถึงระดับของการพัฒนาอุตสาหกรรมและที่อยู่อาศัยที่เกิดขึ้นอย่างมากมาย เขตเหล่านี้จึงประสบปัญหาร้ายแรงจากมลพิษทางน้ำและอากาศ ปัญหาน้ำท่วม และปัญหาการใช้ที่ดินอย่างไร้ประสิทธิภาพ

การขยายตัวของกรุงเทพมหานคร มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของพื้นที่ที่ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินด้านอุตสาหกรรมและที่อยู่อาศัยที่เกิดขึ้นในจังหวัดสมุทรปราการ ตามแนวเส้นทาง ถนนสุขุมวิท ถนนสุขสวัสดิ์ ถนนบางนา-ตราด และถนนเทพารักษ์ จนทำให้จังหวัดสมุทรปราการมีความเจริญด้านอุตสาหกรรมสูงสุดในประเทศ และทำรายได้ให้แก่รัฐบาลในรูปแบบต่าง ๆ มาเป็นอันดับสองรองจากกรุงเทพมหานคร การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทางด้านอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้น ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องของการใช้ที่ดินในรูปแบบอื่น ๆ ตามมาด้วย เช่น การใช้ที่ดินเพื่อการพักอาศัย การค้า ตลอดจนการบริการอื่น ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปจากการใช้ที่ดินรูปแบบเดิม เพื่อที่จะรองรับการใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรม การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินดังกล่าว สามารถสังเกตเห็นได้จากการเติบโตของศูนย์การค้า อาคารพาณิชย์ - ที่พักอาศัย หมู่บ้านจัดสรร ตลอดจนโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการเมืองใหม่ บางพลี และบางป่อ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ แสดงให้เห็นถึงลักษณะการขยายตัวและการพัฒนาของจังหวัดสมุทรปราการ

ช่วงระยะที่มีการขยายตัวและพัฒนาที่ผ่านมาของจังหวัดสมุทรปราการได้ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย เช่น ปัญหาการขัดแย้งระหว่างการใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมและเกษตรกรรม ดังมีการร้องเรียนเรื่องน้ำเสียจากโรงงานทะเลลักเข้าบ่อปลาของเกษตรกร ปัญหาการติดบริเวณถนนที่มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ ปัญหาความแออัดของชุมชนรอบโรงงานปัญหามลภาวะและสิ่งแวดล้อม ปัญหาแรงงาน และอาชญากรรม ตลอดจนปัญหาเศรษฐกิจระดับท้องถิ่น ซึ่งปัญหาเหล่านี้ย่อมส่งผลเสียแก่ประเทศชาติมาก

อำเภอบางพลีของจังหวัดสมุทรปราการมีพื้นที่ติด เป็นแนวยาวไปทางทิศตะวันออก ซึ่งเป็นบริเวณรอยต่อของพื้นที่ จากการขยายตัวของกรุงเทพมหานครได้ส่งผลกระทบต่ออำเภอบางพลีเป็นอย่างมาก จึงทำให้อำเภอบางพลีตกอยู่ภายใต้อิทธิพลหรือกลายเป็นเมืองบริวารของกรุงเทพมหานคร พื้นที่บริเวณนี้จึงถูกถ่ายโอนเป็นส่วนหนึ่งของกรุงเทพมหานคร ดังนั้น อำเภอบางพลีจึงควรมีแนวทางการพัฒนา เพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองและให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมการเกิดย่านธุรกิจด้านต่าง ๆ และที่พัก

อาศัยรอบนอกของเมืองในลักษณะชุมชนที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้ โดยรัฐบาลสนับสนุนในการสร้างสาธารณูปโภคกระจายสู่ชนเมือง รวมทั้งส่งเสริมนิคมอุตสาหกรรมในขนาดที่เหมาะสมกับเศรษฐกิจ เพื่ออำนวยความสะดวกการเดินทางระหว่างที่อยู่อาศัยกับที่ประกอบธุรกิจหรือที่ทำงาน เพื่อลดปัญหาด้านการจราจรติดขัด ดังนั้นจึงควรดำเนินการก่อนที่การขยายตัวและการพัฒนาจะดำเนินการมากกว่านี้ ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหามากมายเหมือนกับพื้นที่อื่น ๆ ของจังหวัดและเพื่อที่จะได้มีการกำหนดแผนแม่บทในการพัฒนาที่เหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนในพื้นที่และประเทศชาติโดยรวม

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพ การใช้ที่ดิน เศรษฐกิจ สังคม และประชากรของอำเภอบางพลี
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในอำเภอบางพลี
3. เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของอำเภอบางพลีและแนวโน้มในการใช้ที่ดินในอนาคต
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางพัฒนาชุมชนอำเภอบางพลีเพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองด้านที่อยู่อาศัยและอุตสาหกรรม

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตการศึกษาทางด้านเนื้อหา ศึกษาศึกษาพื้นที่ทั้งอำเภอบางพลี ซึ่งมีพื้นที่ 374.782 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 9 ตำบล 130 หมู่บ้าน มีการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น 2 แห่ง คือ สุขาภิบาลบางพลี และสุขาภิบาลบางเสาธง
2. ขอบเขตแนวทางพัฒนาพื้นที่ พื้นที่ที่จะทำการวางแผนการศึกษา คือ ขอบเขตของอำเภอบางพลีทั้งหมด โดยยึดเขตการปกครองของกระทรวงมหาดไทย

3. ขอบเขตการศึกษาด้านเนื้อหา

3.1 ศึกษาลักษณะทั่ว ๆ ไปทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ-สังคม ประชากร และการใช้ที่ดินในอำเภอบางพลี

3.2 วิเคราะห์ข้อมูลและคาดคะเนความต้องการในอนาคต เรื่องของ แนวทางพัฒนาชุมชนอำเภอบางพลีตามลักษณะ ขนาดของประชากร อุตสาหกรรมและที่อยู่อาศัย

3.3 สรุปรูปข้อมูล ปัญหา บทบาทหน้าที่ และอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอำเภอ บางพลี

3.4 เสนอแนะนโยบายการวางแผนพัฒนาการใช้ที่ดินในอำเภอบางพลี

1.4 การดำเนินการศึกษา

1. ดำเนินการโดยวิธีเก็บข้อมูลจากงานวิจัย ทฤษฎีและแนวความคิดพื้นฐาน ที่ เกี่ยวข้องกับการใช้ที่ดิน และมาตรฐานของชุมชน

2. รวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งรัฐและเอกชน ตลอดจนข้อมูลจาก ท้องถิ่น

3. เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ จากเอกสารและหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่ เกี่ยว ข้องกับลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากร ทั้งระดับจังหวัด อำเภอ และ ชุมชน

4. นำข้อมูลมาประมวล แล้ววิเคราะห์ตามแนวความคิดและทฤษฎี และนำมา เสนอในรูปแบบของตาราง กราฟ แผนภูมิ และแผนที่

5. ศึกษาการขยายตัวของเมือง โดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศและแผนที่การใช้ที่ดิน ของสำนักผังเมืองมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและแก้ปัญหาของ ชุมชนอำเภอบางพลี

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลของการวิจัยจะช่วยให้สามารถกำหนดความเหมาะสมของการใช้ที่ดิน และโครงการคมนาคมขนส่งในพื้นที่อำเภอบางพลี เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนารองรับการขยายตัวของเมืองด้านที่อยู่อาศัยและอุตสาหกรรม

2. ผลของการวิจัยทำให้ทราบถึงลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประชากร และการใช้ที่ดินของอำเภอบางพลี

3. ทำให้ทราบถึงแนวโน้มการใช้ที่ดินในอำเภอบางพลีในอนาคต

4. ผลของการวิจัยทำให้ทราบถึง แนวทางแก้ไข บรรเทา หรือชะลอปัญหาต่าง ๆ และอาจใช้เป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในที่มีการวางแผนการใช้ที่ดินในพื้นที่ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับพื้นที่อำเภอบางพลี

1.6 ทฤษฎี แนวความคิดและเทคนิคที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีพัฒนาภาค เป็นทฤษฎีที่มีได้วิเคราะห์เฉพาะบริเวณชุมชนตัวเมืองเท่านั้น แต่ได้ขยายขอบเขตของการวิเคราะห์ไปถึงผลกระทบ และอิทธิพลของชุมชนที่มีต่อพื้นที่โดยรอบขยายวงกว้างออกไปเกินเขตบริการ (TRADE AREA)

1.1 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับวิวัฒนาการของเมือง และรูปแบบของเมือง (URBAN PATTERN)

1.2 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการกำหนดแหล่งที่ตั้งกิจกรรม

1.3 ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ

2. แนวความคิด และผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดบทบาท และหน้าที่
ชุมชนเมือง

1.7 คำจำกัดความของชุมชนบางพลี

ชุมชนอำเภอบางพลี หมายถึง พื้นที่ทั้งหมดตามเขตการปกครองของอำเภอบางพลี
จังหวัดสมุทรปราการ โดยศึกษารวมทั้งอำเภอเป็นหนึ่งชุมชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย